

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه فنی و حرفه‌ای

فصل چهارم

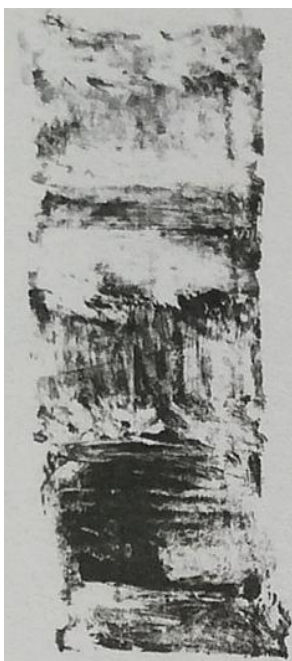
بافت و نقش

آن عنصر بصری است که بسیاری از اوقات به عنوان بدل برای ارضای یکی از حواس که همان حس لامسه باشد ایجاد می‌شود اما در حقیقت ما می‌توانیم بافت یک پدیده را با دیدن تنها یا لمس کردن تنها یا با تلفیق این دو بازشناسی و ارزش آن را دریابیم. ممکن است بافتی فقط کیفیت بصری داشته باشد و فاقد کیفیت ملموس باشد مانند بافت بصری حاصل از چیده شدن حروف و کلمات کنار یکدیگر مثل یک صفحه کتاب یا روزنامه و یا بافت شطرنجی قابل دیدن روی یک کاغذ شطرنجی و یا یک نقاشی. زمانی با یک بافت حقیقی روبرو هستیم که هم دارای کیفیت لامسه‌ای باشد و هم واجد کیفیت بصری و هر یک به تنهایی حاوی نوعی خبر حسی منحصر به فرد باشند که در عین حال با یکدیگر متناسب نیز هستند. ولی این دو نوع احساس لازم و ملزوم یکدیگر نیستند و هر یک را به تنهایی نیز میتوان دریافت زیرا لمس کردن و دیدن دو تجربه مستقل از یکدیگرند. معمولاً بعد از دیدن یک بافت میل داریم با لمس کردن و دست زدن به وجود آن اطمینان حاصل کنیم. شاید به همین دلیل باشد که در مکانهای عمومی لازم است مکرر به ما یادآور شوند که "لطفاً دست نزنید".

بافت شامل احساساتی چون زبری، نرمی، خشونت و مانند آن است که هر جسمی در طبیعت بافت مخصوص به خود را دارد و وجود این تنوع و اختلاف و تضاد در بافت هاست که طبیعت را زیبا جلوه میدهد. تصویر ۱ تا ۳

تصویر ۱- الی نادلمن ۱۸۸۲-۱۹۴۶، مجسمه ساز آمریکایی، اسب‌سوار، طراحی با قلم فلزی، موزه هنر متروپولیتن نیویورک، در این اثر حاکمیت بافت بر سایر عناصر بصری مشهود است.

تصویر ۲- بافت های حاصل از چرخش تصادفی غلتک. این تمرین راهی عملی برای ایجاد بافت هایی با زیبایی شناختی است. از ترکیب آنها می توان به کلاژ های خاص و تخیلی جذابی رسید و از آنها در تصویرسازی، طرح جلد و آثار ارزشمند و متفاوت استفاده کرد. علاوه بر بافت های انتزاعی، گاه مناظر تخیلی و سورئالیستی حاصل از آن بر کیفیت تجسمی و زیبایی شناختی این گونه آثار می افزاید.

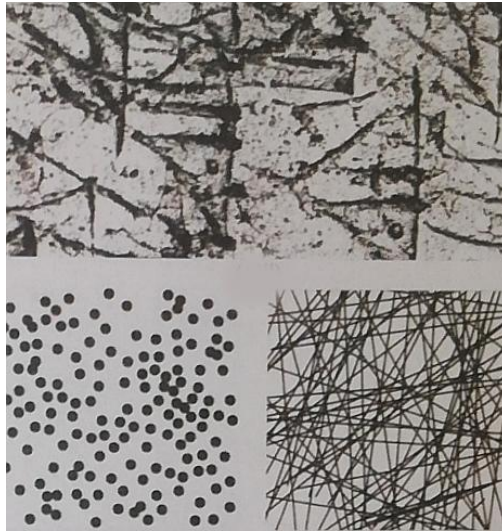

تصویر ۳- ونگوگ ۱۸۹۰-۱۸۳۵، نقاش هلندی، حاکمیت بافت در یک اثر طراحی قلم فلزی.

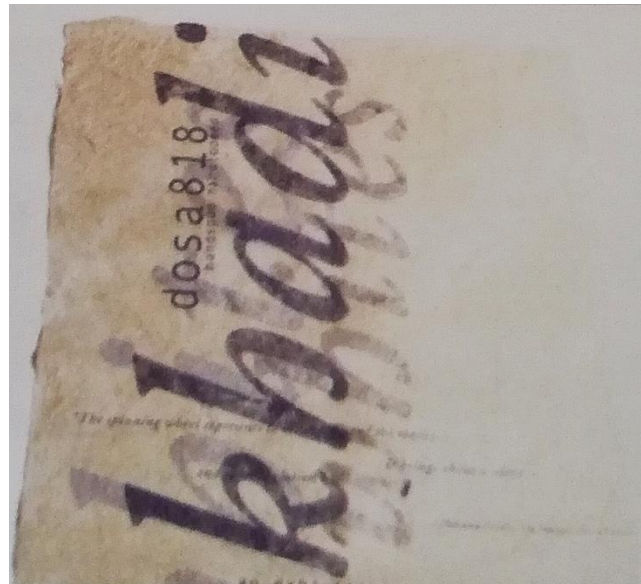
نقش، کیفیتی هندسی دارد و نوعی خاص از بافت است که اجزای ساختاری متکثر و پیش بینی پذیر دارند. وجود ساختار طرح ریزی شده و منظم منقوش، به معنای ارگانیک نبودن و نشانگر چیزی ساختگی، مکانیکی، ریاضی وار و تولید انبوه است. مقوهای پرداخت نشده (مانند گراف) به علت داشتن خرده ریزه ها یا رگه های چوب یا سایر الیاف در سطح خود، حس ارگانیک (طبیعی) ایجاد می کنند، حسی انسانی و گرم، نه مصنوعی. برعکس آن ورقه های پرداخت شده است که خشک و رسمی و در عین حال ظریف مجلل و مدرن به نظر می رسند. با درک این خاصیت، می توان از بافت مقواها و حسی که می سازند در تکنیک های طراحی، نقاشی، کارهای گرافیکی و چاپ دستی و ماشینی استفاده ی مناسب کرد. تصویر ۴ تا ۱۰

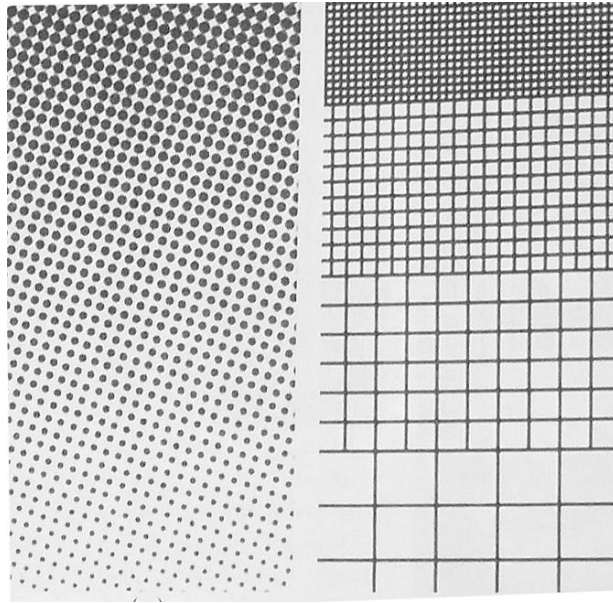
تصویر ۴- با دقت بیشتر در بافت بی قاعده ی اطراف عدد 7 توده هایی از مرغان مگس خوار دیده میشود. جالب اینکه، جای دهی به ظاهر تصادفی آنها، به دقت انجام شده و تغییرات تراکم به خوبی کنترل شده است.

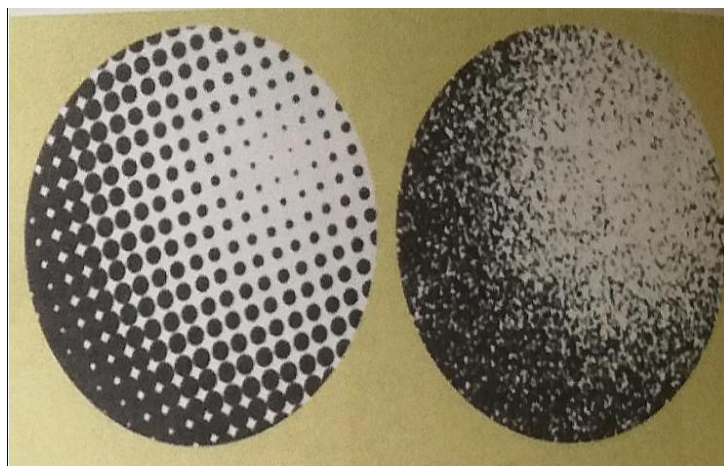
تصویر ۵- اگر کنش بصری تصادفی و اتفاقی حاصل شده باشد، بافت حاصل ارگانیک است (تصویر بالا). بافت هایی نیز با تجمع فرم هایی از خط و نقطه ایجاد می شود (تصویر پایین)

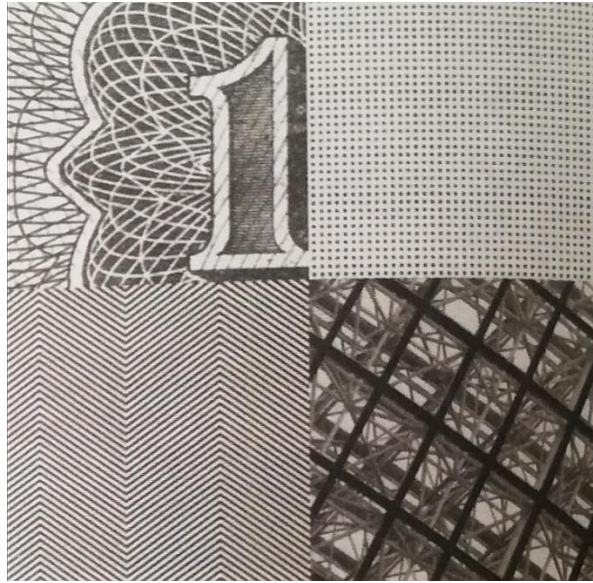
تصویر ۶- نوشته های این پوستر چاپی روی مقوای نیمه شفاف دست ساز چاپ شده است که بالقوه بافتی نامعمول برای تایپوگرافی دارد و به این قطعه کیفیت ارگانیک یا طبیعی بخشیده است.

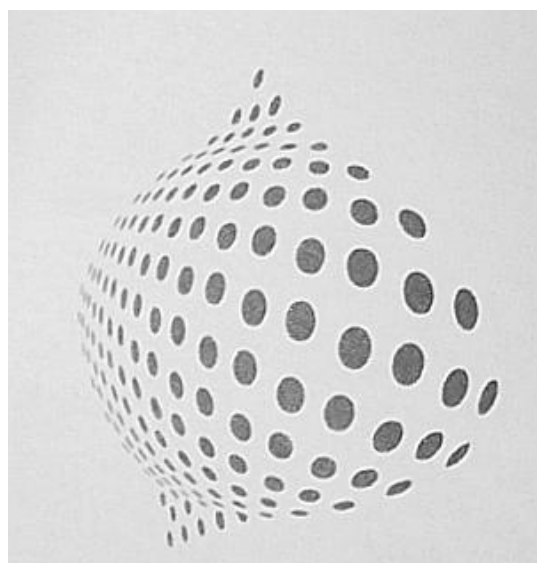
تصویر ۷- افزایش تراکم ذرات یک نقش، در ارزش تاریکی یا روشنایی آن تغییر ایجاد می کند. تغییرات در تراکم نقوش یا ارزش آنها ممکن است تدریجی باشد یا در شبکه ای از نقطه ها افزایش تدریجی داشته باشد.

تصویر ۸- در سطحی منقوش، ایجاد توهم عمق و همچنین بازی نور امکان دارد. اما کیفیت هندسی در تصویر سمت چپ، در مقایسه با بافت سمت راست نمونه ای تجریدی از حجم ساخته است.

تصویر ۹- اگر کنش بصری روی سطحی تکرار شود و رابطه ی یکپارچه‌ای نظیر ساختار یک شبکه در بین عناصر سازنده اش دیده شود، در حیطه ی نقش جای می گیرد.

تصویر ۱۰- چینش و تناسبات این نقطه ها به صورت چشمگیری، نقشی سه بعدی ساخته است.

تمرین

- ۱- در مربعهایی به ضلع ۱۰ سانتیمتر، با کمک از عناصر بصری مانند نقطه، خط و سطح، بافتهایی انتزاعی، به صورت تصادفی یا اتفاقی، ایجاد کنید.
- ۲- در مربعهایی به ضلع ۱۰ سانتیمتر، با استفاده از تکرار عناصر بصری، و ایجاد ارتباط بین آن عناصر، شبکه‌ی یکپارچه‌ای از نقوش ایجاد کنید.
- ۳- یک تصویر عکاسی یا یک نقاشی را (با موضوع دلخواه) انتخاب کنید و فهرستی از عناصر بنیادی که در آن تشخیص می‌دهید (نقطه، خط، سطح، فرم، حجم، بافت، نقش) تهیه کنید.